

ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ

Στα πολύ μικρά μέρη, όπως είναι η Ιθάκη, δεν υπάρχει ούτε ένας άνθρωπος που να μην προσφωνείται μ' ένα παρατσούκλι. Τα παρωνύμια ή κοινώς παρατσούκλια, είναι είτε ατομικά, είτε οικογενειακά και κάποια από αυτά χρονολογούνται από τον 18ο και 19ο αιώνα, περνώντας τη σκυτάλη από γενιά σε γενιά. Τα παρατσούκλια που δίνονται στους ανθρώπους του νησιού μας προέρχονται είτε από κάποια σωματική ιδιομορφία, είτε οφείλονται σε κάποια ομοιότητά του με κάποιο ζώο ή κάποιον γνωστής φήμης άνθρωπο, είτε προέρχονται από κάποιες ιδιορρυθμίες, συνήθειες που είχαν σε μικρή ή μεγάλη ηλικία.

Άλλοι τα αποκτούν με τον καιρό και άλλοι «κληρονομούν» το οικογενειακό τους παρατσούκλι, όπου αυτό είναι και το πιο συνηθισμένο.

Πολύ συνηθισμένο επίσης, όσον αφορά στην αλληλογραφία μέσω ταχυδρομείου, και επειδή πολλοί κάτοικοι έχουν το ίδιο επίθετο, είναι στη θέση του να αναγράφεται το όνομα και το παρατσούκλι του παραλήπτη. Έτσι, είμαστε ήσυχοι ότι το γράμμα μας θα φτάσει με σιγουριά εκεί που θέλουμε.

Αυτά και άλλα πολλά αναφέρονται στην εργασία του Τ.Ε.Ε. Ιθάκης το 2002-2003, κατά τη διάρκεια του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με θέμα: **ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ (ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ)**. Εκπονήθηκε σε μια περίοδο διάρκειας 7 (επτά) μηνών, ξεκινώντας τον Οκτώβριο και ολοκληρώνοντας την με την παρουσίασή της στο σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιθάκης τον Μάιο'03.

Άξιοι συγχαρητηρίων είναι όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του Τ.Ε.Ε. Ιθάκης, καθώς και οι καθηγητές τους Δενδρινός Γιάννης, καθηγητής ναυτικών μαθημάτων, και Λιακοπούλου Ελένη, καθηγήτρια της φυσικής και διευθύντρια του Τ.Ε.Ε, οι οποίοι καθηγητές ανέλαβαν το συντονισμό και τη γενική επιμέλεια την όλης εργασίας.

Οι μαθητές μας, ως μικροί εξερευνητές, με σεβασμό στη παράδοση, όπως ομολογούν και

οι ίδιοι στον πρόλογό τους, εξερευνούν την αληθινή ταυτότητα των κατοίκων του νησιού και ταξιδεύουν στην ιστορία του μέσα από τα παρωνύμιά τους, ερευνώντας, παίρνοντας συνεντεύξεις, σημειώνοντας και συλλέγοντας στοιχεία, όπως κάθε εξερευνητής και δημοσιογράφος οφείλει.

Ας ακολουθήσουμε τα βήματά τους που άξια περνώντας απ' αυτή τη στήλη, μας προσκαλούν ν' ανακαλύψουμε κι εμείς γνωστά και άγνωστα τοπία, καθώς και λαογραφικά στοιχεία, μέσα από τα παρατσούκλια συμπατριωτών μας.

Μούζικας: «Ο πατέρας μου, Νικόλας Βλασσόπουλος, πήγαινε στη μουσική και μάθαινε τρομπόνι. Στη μάνα του έλεγε συνέχεια «Μάνα πάω στη μουσική» και η μάνα του φώναζε «Μα, μούζικας θα γίνεις;» «Ναι, μούζικας θα γίνω!», απαντούσε. Έτσι, από τότε του έμεινε το «Μούζικας». Αργότερα, έπαιρνε κι εμένα στη φιλαρμονική κι άρχισε να μ' αρέσει. Μ' έβαζε πάνω στα γόνατά του κι έλεγε «Ο Στάθης μου είναι Μουζικάκι-μουζικάκι». Έτσι, έμεινε κι εμένα το παρατσούκλι του, το οποίο μου αρέσει πάρα πολύ.»

Κατάπλακας: Τα παλιά χρόνια τα παιδιά μαζεύονταν σε παρκάκια και παίζανε αρόλα. Έφτιαχναν μια γραμμή και ο καθένας έριχνε ένα κέρμα. Όποιος το έριχνε πιο κοντά ή πάνω στη γραμμή φώναζε «Κατάπλακα!». Έπαιρνε όλα τα κέρματα, τα πέταγε ψηλά και όσα κέρματα ήταν από πάνω κορώνα τα έπαιρνε για δικά του. Έτσι, και αυτός έριχνε συνέχεια το κέρμα πάνω στη γραμμή και φώναζε «Κατάπλακα! Κατάπλακα! Κατάπλακα!». Από τότε όλοι τον φώναζαν «ο Κατάπλακας!».

Μύδης: Τον έβγαλαν έτσι επειδή ο πατέρας του πουλούσε μύδια.

Παΐδας: Τον έβγαλαν έτσι επειδή όταν τέλειωσε το δημοτικό πήγαινε μαζί με έναν δάσκαλό του κι έστηναν παγίδες για να πιάσουν πουλιά.

Σκόρος: Μικρός, ήταν μικρόσωμος και κολλημένος στο φουστάνι της μάνας του.

Τσούλος: Όταν ήταν μικρός είχε κοντά αυτιά (τσούλα= τα πρόβατα με μικρά αυτιά)

Αστραπόγιαννος: Επειδή, έμοιαζε σ' έναν ηθοποιό από μια ελληνική ταινία.

Ψύλλος: Γιατί, όταν ήταν παιδί τσιμπούσε τα άλλα παιδιά, όπως ο ψύλλος τα ζώα.

Τσάρας: Πήρε το παρατσούκλι αυτό από τον παππού του, που γεννήθηκε κινδυνεύοντας να πεθάνει. Για να μη πεθάνει όμως, δίχως όνομα τον βάπτισαν βιαστικά μέσα σε ένα πήλινο δοχείο που ονομάζεται «τσάρα».

Καπέτης: Γιατί φορούσε συνέχεια μια κατσικίσια κάπα.

Καραούλης: Γιατί πήγαινε συνέχεια σε ψηλά σημεία και φύλαγε καραούλι.

Σπήλιος: Γιατί πήγαινε συνέχεια σε σπηλιές.

Άκουρος: Επειδή, δεν κουρευόταν και ήταν συνέχεια άκουρος.

Χαρακτήρας: Γιατί κρατούσε απόσταση από τους άλλους.

Σαρδέλης: Γιατί έτρωγε πολλές σαρδέλες.

Κοκόρης: Επειδή, φώναζε σαν κόκορας.

Λαμπιόνης: Γιατί ο πατέρας του δούλευε στη ΔΕΗ αλλάζοντας λάμπες στις κολώνες.

Σφέλαξ: Το παρατσούκλι αυτό το πήρε επειδή ήταν μικρόσωμος σαν το σφελέγκι.

Δετώ ρος: Προέρχεται από το αγγλικό “the doctor”, μετάφραση: ο γιατρός.

Γυφταραίοι: Επειδή, τα παλιά χρόνια ο πατέρας τους είχε ένα μαγαζί στην Ανωγή που πούλαγε σιδερικά και άλλα πράγματα.

Καντιλιέρος: Επειδή, κυκλοφορούσε στο δρόμο συνέχεια με ένα καντήλι.

Κεφτές: Ο πατέρας του είχε παλιά εστιατόριο. Κάθε μέρα το μεσημέρι έπαιρνε κεφτέδες από εκεί και πήγαινε στη φιλαρμονική να παρακολουθήσει τα μαθήματα των μουσικών, τρώγοντας τους κεφτέδες του. Μια μέρα κάποιος από τους μουσικούς φώναξε «Να παιδιά! Ήρθε ο κεφτές!» και από τότε τον φωνάζουν έτσι.

Τσίμπιος: Του έδωσαν αυτό το παρατσούκλι επειδή τσιμπούσε τις γυναίκες.

Πορδοκίος: Τον έβγαλαν έτσι, γιατί «αεριζόταν» πολύ....

Μπισκαδόρος: Τον ονόμασαν έτσι, επειδή ήταν ψαράς. Στα Ιταλικά ο ψαράς λέγεται «πεσκαδόρε». Επειδή, όμως, οι Κανελιώτες (από τη γειτονιά «Κανελάτα») δεν μπορούσαν να τον πουν «πεσκαδόρε», τον έλεγαν «μπισκαδόρε».

Τζετζέλης: Τ' όνομά του είναι «Βαγγέλης». Όταν ήταν μικρός όμως, δεν μπορούσε να το πει καθαρά κι όταν τον ρωτούσαν απαντούσε «Τζετζέλης!» Έτσι τού'μεινε.

Πάπυρος: Μια φορά ο Τζετζέλης, έβλεπε στην τηλεόραση μια κωμωδία με τον μπάμπα

μου τον Μάκη. Ένας απ' αυτούς που έπαιζαν στη κωμωδία τον έλεγαν «Πάπυρο» και του'μοιαζε πολύ. Έτσι, από τότε του έμεινε το «Πάπυρος».

Γόνος: Όταν ήταν μικρός ήταν γεροδεμένος και τα γόνατά του ήταν χοντρά. Μια γειτόνισσα που την έλεγαν Ανθιμη τον έπαιρνε αγκαλιά και του φώναζε συνέχεια «Διονύση γοναρά μου, γοναρά μου Διονυσάρα μου, έλα εδώ να ιδώ τσι ποδάρες σου, με τσι γονάρες σου!» και από τότε τον φώναζε «Γονάρα μου!» κι έπειτα «γόννο μου». Έτσι, από τότε έχασε τ' όνομά του και τον φώναζαν «Γόννο».

Σκουράτζος: Ήταν πολύ αδύνατος και καμπουριασμένος (σκουράτζος είναι η ρέγκα).

Τσαπρής: Επειδή, όταν σαλαγούσε τα φίδια του φώναζε «τσαπρρρρ...» και έτσι του το κολλήσανε κάποιοι άλλοι τσοπάνηδες.

Κάτσας: Επειδή συνέχεια καθότανε.

Μούρταρος: Γιατί έμοιαζε με το δοχείο που κοπανάμε το σκόρδο (μουρτάρι)

Φρίκτης: Γιατί ήταν τσιγκούνης.

Παλαιάς: Επειδή κουβεντιάζει συνέχεια για παλιά πράγματα.

Ριγανέλης: Γιατί τον είχε βαφτίσει ο γέρο Ριγανάς και τον φώναζαν έτσι από μικρό.

Ψαρονέρης: Γιατί όταν πήγε ένα βράδι να κάνει καντάδα σε μια κοπέλα, βγήκε ο πατέρας της κοπέλας και του έριξε νερό από ψάρια που καθάριζε.

Τσάντης: Ήταν νευρικός και τσαντιζόταν εύκολα, έτσι τον φώναζαν «Τσάντη».

Ταβλίνος: Τον καιρό του πολέμου έφτιαχνε τσόκαρα, δηλαδή παπούτσια από τάβλες και γι' αυτό του δώσανε το παρατσούκλι αυτό.

Μέλιος: Όταν ήταν μικρός ήταν ερωτευμένος με μια κοπέλα και όταν τηςμίλαγε «έσταζε μέλι το στόμα του», έτσι τον φώναζαν «Μέλια».

Φρέσκος: Τον έβγαλαν έτσι, επειδή κάθε μέρα ήξερε όλα τα «φρέσκα» νέα.

Ζούπος: Γιατί έπινε πολύ κρασί και γινόταν ζουπ! στο μεθύσι.

Μπέκρο: Γιατί συνέχεια έπινε και σούρωνε, με άλλα λόγια ήταν μπεκρής.

Ψωμολίγκονο: Ήταν μικροσκοπικός με μεγάλο κεφάλι, όπως τα ψωμολίγκονα.

Γρες: Το πήρε από τη γυναίκα του που μουρμούριζε και έγρουζε συνέχεια. Έτσι την έβγαλαν «Γρου», όμως στη συνέχεια έβγαλαν και αυτόν έτσι και τον φώναζαν «Γρες»

Πατέντας: «Το 1995 δούλευα σ' ένα μαγαζί στο Σταυρό. Εκεί λοιπόν, τ' αφεντικά μου προσπαθούσαν να φτιάξουν ένα μηχάνημα για το μαγαζί, αλλά τους ήταν δύσκολο και δεν τα κατάφερναν. Έτσι λοιπόν, είπα να τους δώσω ένα χεράκι. Όταν τους ρώτησα αν θέλουν την βοήθειά μου εκείνοι μου απάντησαν «Σιγά μη μπορέσεις να το φτιάξεις εσύ!» «Εδώ θέλει μια καλή πατέντα» τους είπα «αφήστε το πάνω μου». Έκατσα μισή ώρα και το επιδιόρθωσα στο τσάκα-τσάκα. Και το μηχάνημα ήταν πλέον έτοιμο. Ο κύριος Φώτης, το δεύτερο αφεντικό μου, όταν το είδε, με φώναξε «Πατέντα!». Και από τότε με φωνάζουν όλοι έτσι και μπορώ να πω ότι μου αρέσει πολύ. Ποτέ δεν με έχουν φωνάξει πια με το δικό μου όνομα.»

Φυσικά, δεν είναι δυνατόν ν' αναφερθούν εδώ όλα τα παρατσούκλια του νησιού μας, όμως το τελευταίο επιλέχτηκε για το κλείσιμο του άρθρου, καθώς αντιπροσωπεύει την εφευρετικότητα που έχουμε εμείς οι Θιακοί πάνω σε πολλά θέματα, ανάμεσα σε αυτά και τα παρατσούκλια.

Ελπίζω, να ταξιδέψατε κι εσείς μαζί με τις λέξεις που αποκάλυψαν ένα νοσταλγικό παρελθόν, ένα πολύμορφο παρόν, αλλά κι ένα ελπιδοφόρο μέλλον για τις γενιές που έρχονται.

Μπράβο στους νέους μας, αλλά και τους εκπαιδευτικούς τους για τις προσπάθειες και το έργο τους, μας κάνουν όλους περήφανους.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΣΙΛΙΑΝΗ

(Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ)